

VŠĮ „KULTŪROS PAVELDO IŠSAUGOJIMO PAJĖGOS“

ELENA PRANCKĖNAITĖ

**PAVEISININKŲ PILIAKALNIO SU SENOVĖS
GYVENVIETE (A181KP) TERITORIJOS (LAZDIJŲ R.)
2006 METU ARCHEOLOGINIAI ŽVALGOMIEJI
TYRIMAI**

VILNIUS

2006

Kultūros paveldo centro Paveldosaugos
bibliotekos Dokumentų fondai
Fondo Nr. <u>39</u>
Apyrašo Nr. <u>1</u>
Apsk. Vien. Nr. <u>2388</u>

TURINYS

ĮVADAS	3
PAMINKLO SITUACIJA.....	4
ANKSTESNIŲ ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ APŽVALGA.....	4
TYRIMŲ EIGA	6
ĮŠVADOS.....	8
RADINIŲ SĄRAŠAS.....	9
PLANAI:	
Teritorijos ribų planas.....	10
Situacijos planas.....	11
BRĖŽINIAI:	
Šurfų Nr.1-7 sienelių pjūviai.....	12
FOTONUOTRAUKOS:	
Fotonuotraukų sąrašas.....	13
Fotonuotraukos.....	14
PRIEDAI:	
Žvalgomujų archeologinių tyrimų leidimas.....	16
Žvalgomujų archeologinių tyrimų projektas.....	17
Radinių pridavimo aktas.....	18

ĮVADAS

Vykstant Europos sąjungos fondų finansuojamą „Lazdijų rajono ir Punsko valsčiaus savivaldybių kultūros paveldo objektų pritaikymas turizmo plėtrai“ projektą, 2006m devyniems kultūros paveldo objektams (4 archeologijos paminklams ir 5 istorijos paminklams) rengiama projektinė dokumentacija. Projekte numatoma įrengti naują, kitur renovuoti esamą turizmo infrastruktūrą, padedančią išsaugoti ir tinkamai panaudoti regiono kultūros paveldą.

Turizmo infrastruktūra projektuojama saugomose teritorijose ir jų aplinkoje. Siekiant, kad kultūrinis sluoksnis nebūtų sužalotas būsimų žemės judinimo darbų metu, būsimose turizmo infrastruktūros vietose buvo atliekami žvalgomieji archeologiniai, kitur archeologiniai tyrimai. Visi darbai vykdyti Lazdijų rajono savivaldybės administracijos užsakymu.

Paveisininkų piliakalnio su senovės gyvenviete (A181KP) teritorijos žvalgomieji archeologiniai tyrimai buvo vykdomi projektuojamų pėsčiųjų takų vietose. Tirta 1x1 m dydžio šurfais, siekiant nustatyti kultūrinio sluoksnio paplitimą, stratigrafiją bei pateikti išvadas projektavimui.

Kultūros paveldo departamentas 2006 06 30 išdavė leidimą Nr.102. Archeologinius žvalgomuosius tyrimus vykdė VŠĮ „Kultūros paveldo išsaugojimo pajėgos“. Tyrimams vadovavo, fotofiksaciją atliko, planus sudarė ataskaitos autorė. Kasė įstaigos darbininkai.

Radiniai priduoti į Lazdijų krašto muziejų.

PAMINKLO SITUACIJA

Paveisininkų piliakalnis su senovės gyvenviete (Alytaus aps., Lazdijų r., Kapčiamiesčio sen., Paveisininkų k.) yra 1,30km į šiaurės rytus nuo Paveisininkų bažnyčios, Veisiejo ežero pietrytiname krante, pusiasalyje (planas Nr.1).

Piliakalnis įrengtas Veisiejo ežero pietiniame krante esančios kalvos pietvakariame krašte, patvenkus ežerą jis atsidūrė pusaisalyje, tik pietinėje pusėje per pelkę besijungiančiame su sausuma. Aikštėlė ovali, pailga rytų-vakarų kryptimi, 30x24 m dydžio, apjuosta 1-3 m aukščio, 8-16 m pločio pylimu. Jo šiaurinėje dalyje yra 1-1,5 m gylio įdubimas – senojo įvažiavimo vieta. Rytuose pylimo išorinis 4-5 m aukščio šlaitas leidžiasi į 7 m pločio terasą, už kurios iškastas 9 m pločio, 1,2 m gylio griovys. Vakarinėje pusėje , 5 m žemiau pylimo , yra 4 m pločio terasa, 4 m žemiau jos yra antra 10 m ilgio, 15 m pločio terasa.

Rytinėje – šiaurės rytinėje papédėse, 1,5 ha plote yra papédės gyvenvietė¹.

ANKSTESNIŲ ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ APŽVALGA

1954 m. piliakalnį žvalgė Lietuvos istorijos institutas, P. Kulikauskas. Žvalgymų metu piliakalnio šiaurrytinėje ir rytinėje papédėse aptikti gyvenvietės pėdsakai, rasta lipdytų puodų šukių grublėtu paviršiumi². 1962 m. šio objekto žvalgymus vykdė V. Daugudis (Lietuvos istorijos institutas). Piliakalnio papédėje aptikta lipdytinių puodų šukių, grublėtu, brūkšniuotu, lygiu paviršiumi, molio tinko³. Tais pačiais metais buvo atliekami piliakalnio ir gyvenvietės archeologiniai tyrinėjimai. Jiems vadovavo P. Kulikauskas (Lietuvos istorijos institutas). Piliakalnio gyvenvietėje užfiksotas 0,2-0,6 m storio kultūrinis sluoksnis, kuriame aptikta židinių, stulpaviečių, ūkininkų duobių bei daugiau nei 500 puodų šukių - grublėtu, lygiu, brūkšniuotu paviršiumi. Taip pat aptiktas ir žiestų puodų šukių, puoštų bangelių ornamentu.

1962 m ištirtas ir piliakalnio aikštėlės šiaurės rytinė dalis – 240 m² plotas, pylimo aukščiausioje vietoje padarytas pjūvis iki pat piliakalnio papédės, antras pjūvis padarytas pietrytinėje dalyje. Nustatyta, kad piliakalnio pylimas piltas per du kartus, sutvirtintas akmenimis ir rastais. Pylimo šiaurinėje išorinėje pašlaitėje rasti du užslinkę grioviai. Piliakalnio aikštéléje

¹ Lietuvos piliakalniai atlasas, tomas II, 2005, sud. Z. Baubonis, G.Zabiela. p. 32-33

² Kulikauskas P. 1954 m. žvalgomoji archeologinė ekspedicija Užnemunėje /Alytaus, Lazdijų, Marijampolės, Prienų, Varėnos, Vilkaviškio raj. LII, F.1., B. 28, p. 15-16

³ Daugudis V. 1962.05.07 -12 d.d. Istorijos instituto archeologinės žvalgomosios išvykos į Užnemunę ataskaita /Alytaus, Lazdijų, Marijampolės, Varėnos, Vilkaviškio raj./ LII, F.1.,B. 164, p. 12-13

kultūrinis sluoksnis siekia 0,1-0,2 m storio. Aikštelėje taip pat aptiki I tūkstantmečio prieš Kr. 27 degintiniai kapai. Šis kapinynas buvo įrengtas prieš įrengiant piliakalnį.⁴

1977 m. ir 1989 m. piliakalnis žvalgytas mokslinės metodinės kultūros paminklų apsaugos tarybos (vad. R. Olišauskas, E. Ivanauskas)⁵.

Piliakalnis su senovės gyvenviete datuojamas I tūkstantmečiu – XIII a⁶.

⁴ Kulikauskas P. Paveisininkų km. piliakalnio ir gyvenvietės (Kapčiamiesčio apyl., Lazdijų raj.) 1962 m. šukių ir radinių sąrašas, LII, F.1., B.115; Kulikauskas P. Paveisininkų k. piliakalnio archeologinių tyrinėjimų ataskaita 1962 06 08- 1962 07 20. KPC archyvas, F.7., Ap.1., B.73

⁵ Ivanauskas E. 1989 metų žvalgomosios archeologinės ekspedicijos Lazdijų rajone ataskaita. LII, F.1., B. 1637, p. 13

⁶ Lietuvos piliakalniai atlasas, tomas II, 2005, sud. Z. Baubonis, G.Zabiela. p. 32

TYRIMŲ EIGA

Šurfas Nr.1 54°04'25, 23°36'39

Šurfas Nr.1(Brėž.Nr.1, foto Nr.1) užmatuotas šalia projektuojamo pėsčiųjų tako, pievoje, 80 m į ŠV nuo kelio Paveisininkai – Navikai vingio, kuriame projektuojama automobilių stovėjimo aikštelė (planas Nr.2).

Velėna ir pilkos žemės poveléninis sluoksnis siekė 20-25 cm. Po juo atsidengė maišyto smėlio sluoksnis. Jo storis siekė 15-18 cm. Giliau pasiektais šviesaus smėlio ižemis. Šurfo gylis 42 cm.

Archeologiškai vertingo sluoksnio, radinių ar objektų neaptikta.

Šurfas Nr.2 54°04'26, 23°36'36

Šurfas Nr.2 (Brėž. Nr.1, foto Nr.2) užmatuotas šalia projektuojamo pėsčiųjų tako, 120 m ŠV kryptimi nuo šurfo Nr.1, pievoje (planas Nr.2).

Po velėna ir miškožemio sluoksniu, kuris siekė 22-25 cm, atidengtas rudų šlapių durpių sluoksnis. 80 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus pradėjo sparčiai sunktis vanduo. 90 cm gylyje pasiektais melsvas šlyno ižemis. Šurfo gylis - 95 cm.

Archeologiškai vertingo sluoksnio, radinių ar objektų neaptikta.

Šurfas Nr.3 54°04'26, 23°36'35

Šurfas Nr.3 (Brėž. Nr.1, foto Nr.3) užmatuotas 60 m nuo šurfo Nr.2, šalia suprojektuoto pėsčiųjų tako, ta pačia- ŠV kryptimi, miške (planas Nr.2).

Nuėmus velėną ir miškožemio sluoksnį, kuris siekė 10 cm, atidengtas rudų šlapių durpių sluoksnis. Kasant gilyn šis sluoksnis nesikeitė, o pasiekus 50 cm gylį émė sparčiai sunktis vanduo. Giliau nebekasta. Šurfo gylis 65 cm.

Archeologiškai vertingo sluoksnio, radinių ar objektų neaptikta.

Šurfas Nr.4 54°04'26, 23°36'36

Šurfas Nr.4 (Brėž. Nr.1, foto Nr.4) užmatuotas 60 m į ŠV nuo šurfo Nr.3 palei suprojektuotą pėsčiųjų taką (planas Nr.2).

Po velėna ir miškožemio sluoksniu, kuris siekė 10-12 cm, atidengtas rudų šlapių durpių sluoksnis. 60 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus pradėjo sparčiai sunktis vanduo. 70 cm gylyje pasiektais melsvas šlyno ižemis. Šurfo gylis -75 cm.

Archeologiškai vertingo sluoksnio, radinių ar objektų neaptikta.

Šurfas Nr.5 54°04'29, 23°36'31

Šurfas Nr.5 (Brėž. Nr.1, foto Nr.4) užmatuotas pietinėje piliakalnio pašlaitėje, kur numatyta įrengti laiptus, 3 m į ŠV nuo pelkės(planas Nr.2).

Nuėmus 10-12 cm velėną, fiksuotas šlapios maišytos rudos žemės sluoksnis. Kasant gilyn šis sluoksnis nesikeitė, tačiau pasiekus 85 cm gylį, pradėjo sunktis vanduo. Kieto grunto, ižemio nepasiekta. Šurfo gylis - 115 cm.

Archeologiškai vertingo sluoksnio, radinių ar objektų neaptikta.

Šurfas Nr.6 54°04'32, 23°36'24

Šurfas Nr.6 (Brėž.Nr.1, foto Nr.6) užmatuotas ŠV piliakalnio šlaite, 50 m atstumu nuo Veisiejo ežero kranto, projekte numatytu laiptų vietoje (planas Nr.2).

Velėna siekė 10-12 cm. Po ja fiksuotas pilkos žemės 50-53 cm storio sluoksnis. 60 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus atidengtas juodos žemės kultūrinis sluoksnis, kurio storis įvairuoja nuo 10 iki 20 cm. Šiame sluoksnyje rasta viena lipdytinės keramikos šukė, lygiu paviršiumi (foto Nr.8), smulkių degesių liekanos. Po juodos žemės sluoksniu pasiektais šviesaus smėlio ižemis. Šurfo gylis – 125 cm.

Šurfas Nr.7 54°04'25, 23°36'38

Šurfas Nr. 7 (Brėž. Nr.1, foto Nr.7) užmatuotas pievoje, tarp šurfų Nr.1 ir Nr.2, 80m PV kryptimi nuo šurfo Nr.1 palei numatomą įrengti pėsčiųjų taką.

Nuėmus 10-12 cm storio velėnos sluoksnį, fiksuotas maišyto smėlio sluoksnis, kurio storis siekia 40-43 cm. Nukasus šį sluoksnį, 55 cm gylyje pasiektais ižemis – šviesus smėlis. Šurfo **gylis** – 60 cm.

Archeologiškai vertingo sluoksnio, radinių ar objektų neaptikta.

IŠVADOS

2006 metais atlikti Paveisininkų piliakalnio su senovės gyvenviete (A181KP) teritorijos žvalgomieji archeologiniai tyrimai. Jų metu buvo ištirtas 7 m² plotas - 7 1x1 m dydžio šurfai.

Pėsčiujų takų suprojektuotose vietose archeologinių žvalgomujų tyrimų metu šurfuose Nr.1, 7 po velėna ir povelėniniu pilkos žemės sluoksniu bei maišyto smėlio sluoksniu pasiektais šviesaus smėlio įžemis. Šurfai Nr. 2, 3, 4 užmatuoti pelkėtoje vietovėje, po miškožemio sluoksniu fiksuotas durpių sluoksnis, gilėjant ēmė sunktis vanduo. Šiuose šurfuose įžemį sudarė melsvas šlynas. Šurfe Nr. 5 įžemio pasiekti nepavyko, tam sutrukдė sparčiai besisunkiantis vanduo. Šurfuose Nr.1, 2, 3, 4, 5, 7 archeologiškai vertingo sluoksnio, radinių ar objektų neaptikta.

Šurfe Nr.6 60 cm gylyje buvo aptiktas kultūrinis sluoksnis. Jis siekia 10 – 20 cm storio. Jame aptiktas 1 lipdytinės keramikos fragmentas, lygiu paviršiumi bei smulkiau degesių liekanos.

Piliakalnis su senovės gyvenviete datuojamas I tūkstantmečiu – XIII a. Žvalgomujų archeologinių tyrimų metu nebuvo aptikta archeologinės medžiagos, kuri keistų šią datavimą.

Suprojektuoti pėsčiujų takai gali būti įrengiami, nevykdant žemės judinimo darbų giliau nei 20 cm nuo esamo žemės paviršiaus. Įrengiant laiptus į piliakalnį ir nuo jo- būtini archeologiniai žvalgymai.

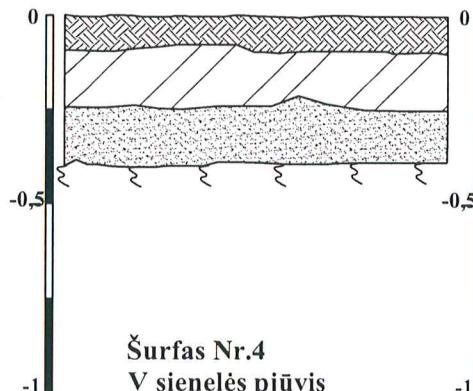

RADINIŲ SARAŠAS

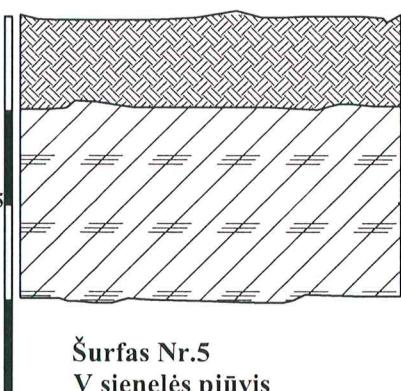
1*. Keramikos fragmentas, puodo sienelė. Šurfas Nr.7. Rasta 50-65 cm gylyje, juodos žemės sluoksnyje. Lipdyta, su grūsto granito priemaišomis. Grublėtu (?) paviršiumi, vidus – lygus. Fragmento aukštis – 2,4 cm, plotis – 3,7 cm. Sienelės storis 11 mm. Išorinė spalva – ruda, vidinė – ruda.

* Kadinių numeraciją pradedama iš naujo, kadangi ankstesnių archeologinių žvalgymų metu surinkti archeologiniai radiniai nėra numeruoti, todėl tėstinė numeracija nebūtų tiksliai

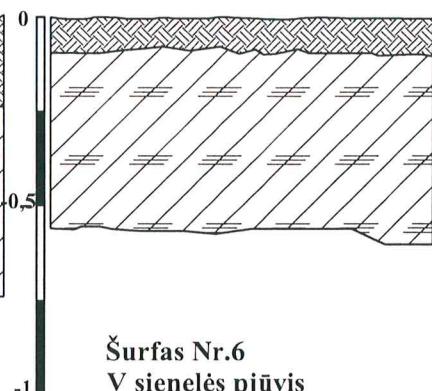
Šurfas Nr.1
Š sienelės pjūvis

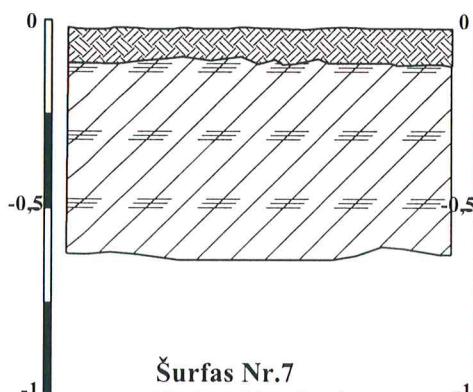
Šurfas Nr.2
V sienelės pjūvis

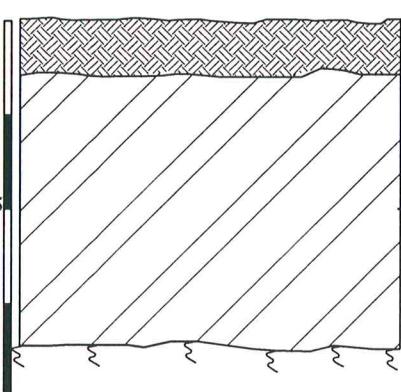
Šurfas Nr.3
V sienelės pjūvis

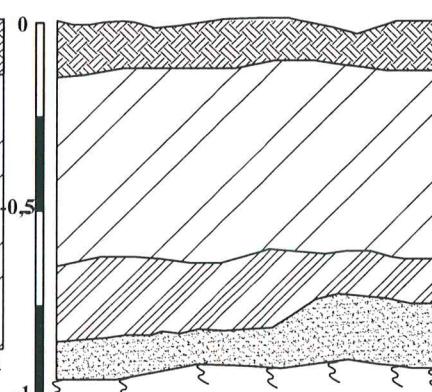
Šurfas Nr.4
V sienelės pjūvis

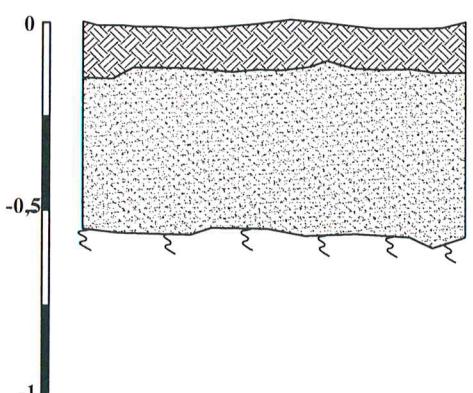
Šurfas Nr.5
V sienelės pjūvis

Šurfas Nr.6
V sienelės pjūvis

Šurfas Nr.7
R sienelės pjūvis

0 0,5 1 m

SUTARTINIAI ŽENKLAI

VELĖNA

SMĖLIS

JUODA ŽEMĖ

RUDA ŽEMĖ

PILKA ŽEMĖ

DURPĖS

SUTARTINIAI ŽENKLAI TARPUSAVYJE DERINAMI

PAVEISININKŲ PILIAKALNIO SU SENOVĖS GYVENVIETE (A181KP)
Paveisininkų k., Kapčiamiesčio sen., Lazdijų r.

2006 metų archeologiniai žvalgomieji tyrimai
Šurfai Nr.1-7

Laida

1

SIENELIŲ PJŪVIAI
M 1:20

Lapas

1

Lapų

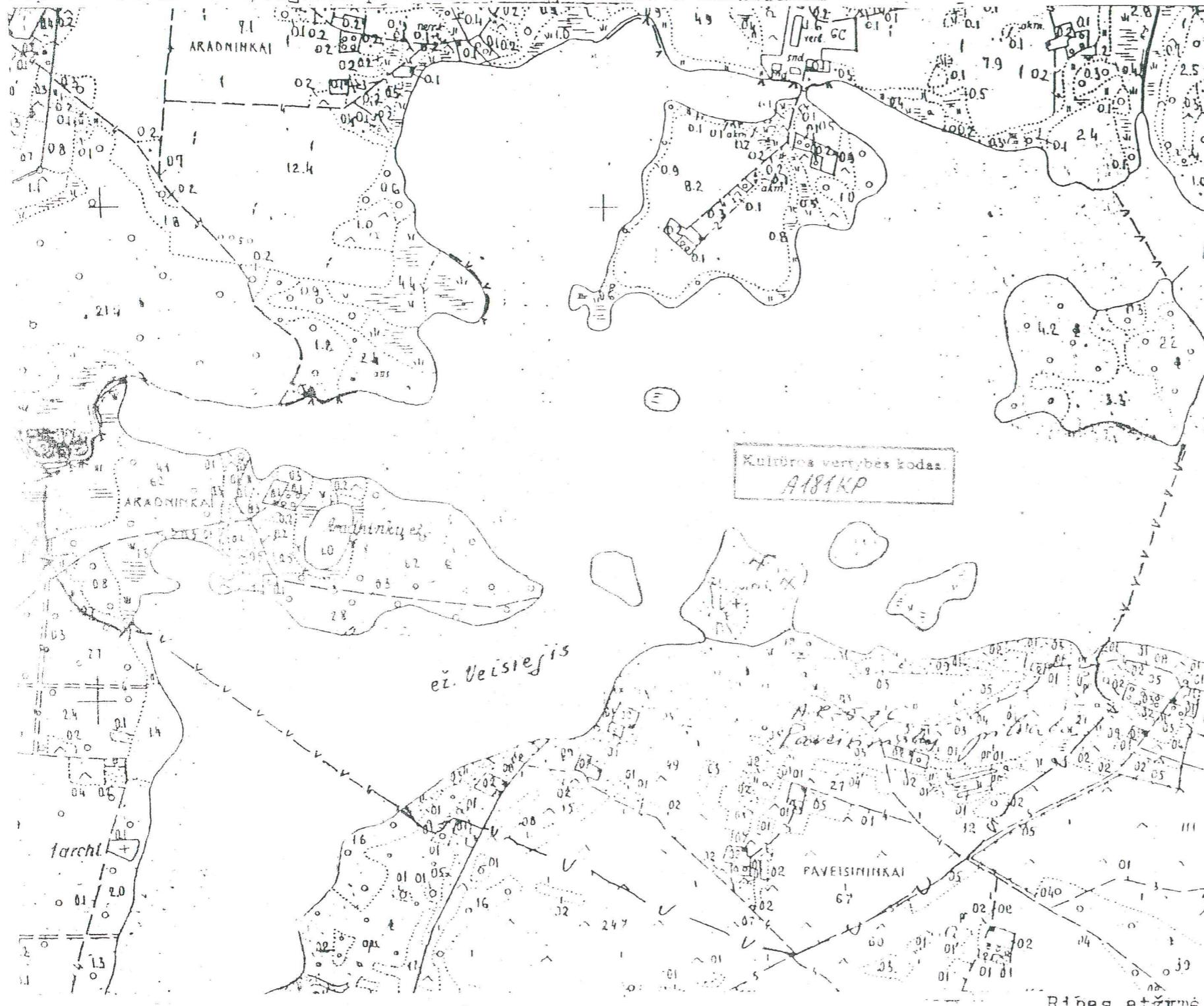
PAVEISININKŲ PILIAKALNIO, SENOVĖS GYVENVIETĖS IR KAPINYNKO RESPUBLIKINES
RETKEŠMĖS ARCHEOLOGIJOS PAMINKLO (AR-576)

APSAUGOS ZONŲ

PLANAS

Lazdijų rajone, Kapčiamiesčio apylinkė, Paveisininkų kaimas
Paminklų teritorijos ir apsaugos zonų žemės naudotojai:

Kapčiamiesčio kol., Gegužės pirmosios kol., Veisieju mišku ūkis

Paveisininkai

M 1:10000

1 centimetre - 100 metru

GUTIARINIŲ ŽENKLAI:

CBII

- Kapinynas
- Senovės gyvenvietė
- Piliekalnis
- Paminklo teritorija 3,6 ha - kitos žemės
- Saugomo gamtinio landšafto zona 267,1 ha

SUDERINTA:

Vyriausioji Žemėnaudos valdyba

K. Kristinaitis

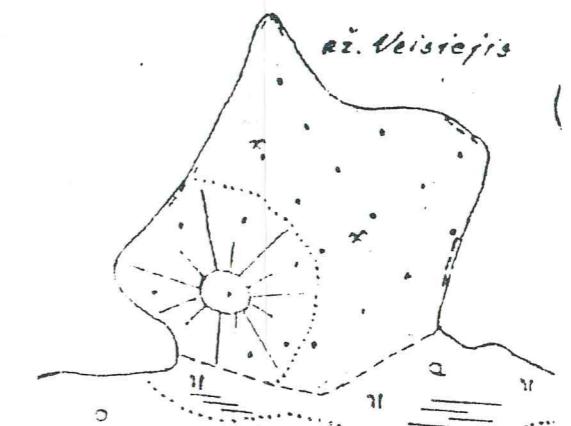
1989 m. 15 mėn. 15 d.

PATVIRTINTA:

... Lietuvos rajono LDT

Vykdomojo komiteto 1989.01.09

Sprendimu Nr. 30.....

M 1:5000

JK pirmininko pavadiuotojas V. Karosas
ros skyrius vedėjas A. Sutkienė
inž. žemėtvarkininkas B. Vainienė
to) architektas J. Jantekis
s m-jos mokslinės metodinės kultūros paminklų
vibos archeologijos paminklų skyrius

B. Dakanis

kolūkio atstovas R. J. Goboreckas

osios kolūkio atstovas R. J. Goboreckas

nu ūkio atstovas R. J. Goboreckas

Ribas atžymėjo ir planą sudarė VISCHAGI Vakaru filialas

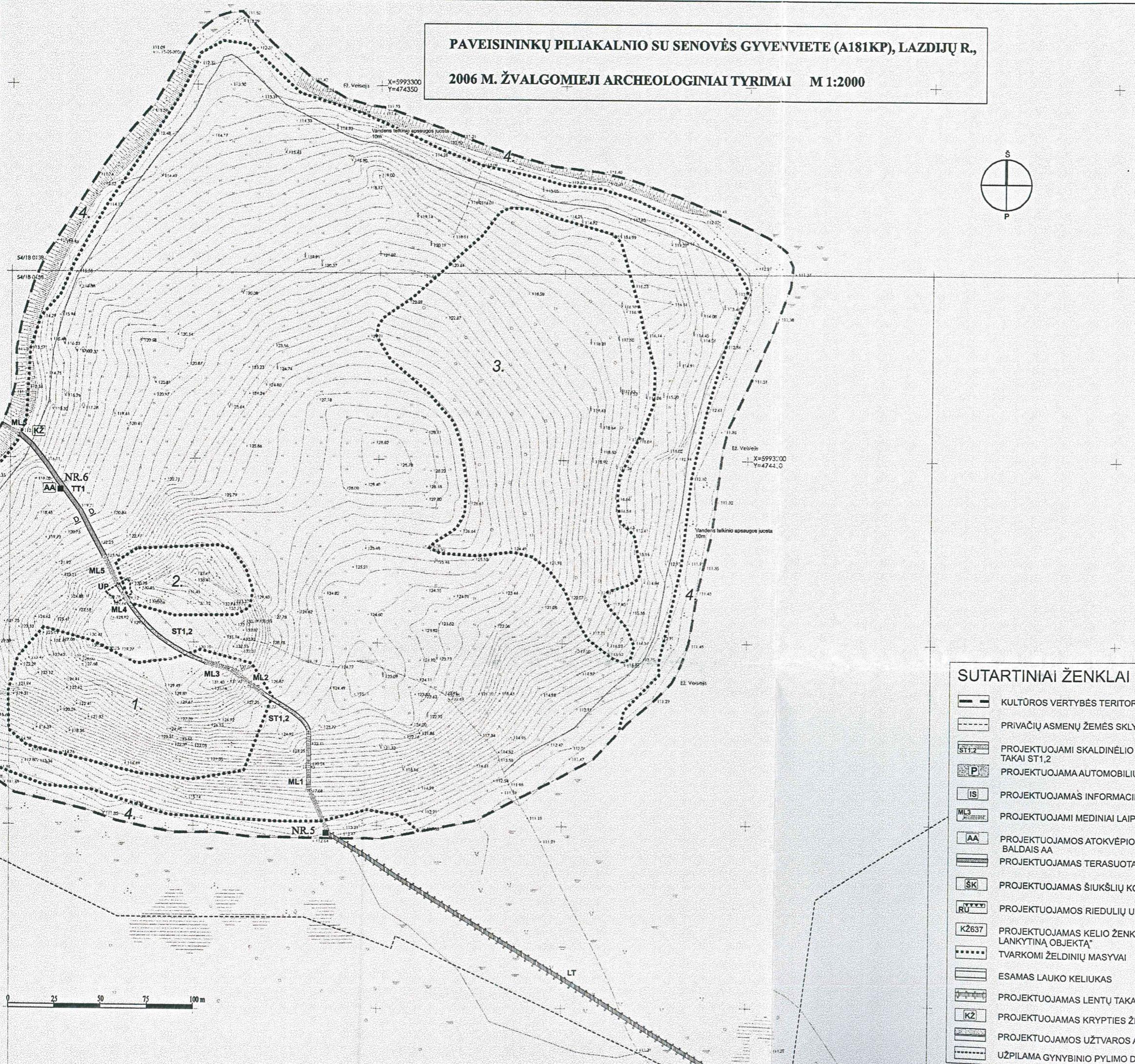
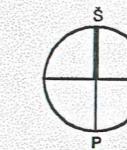
Partijos viršininkas A. Petruskas

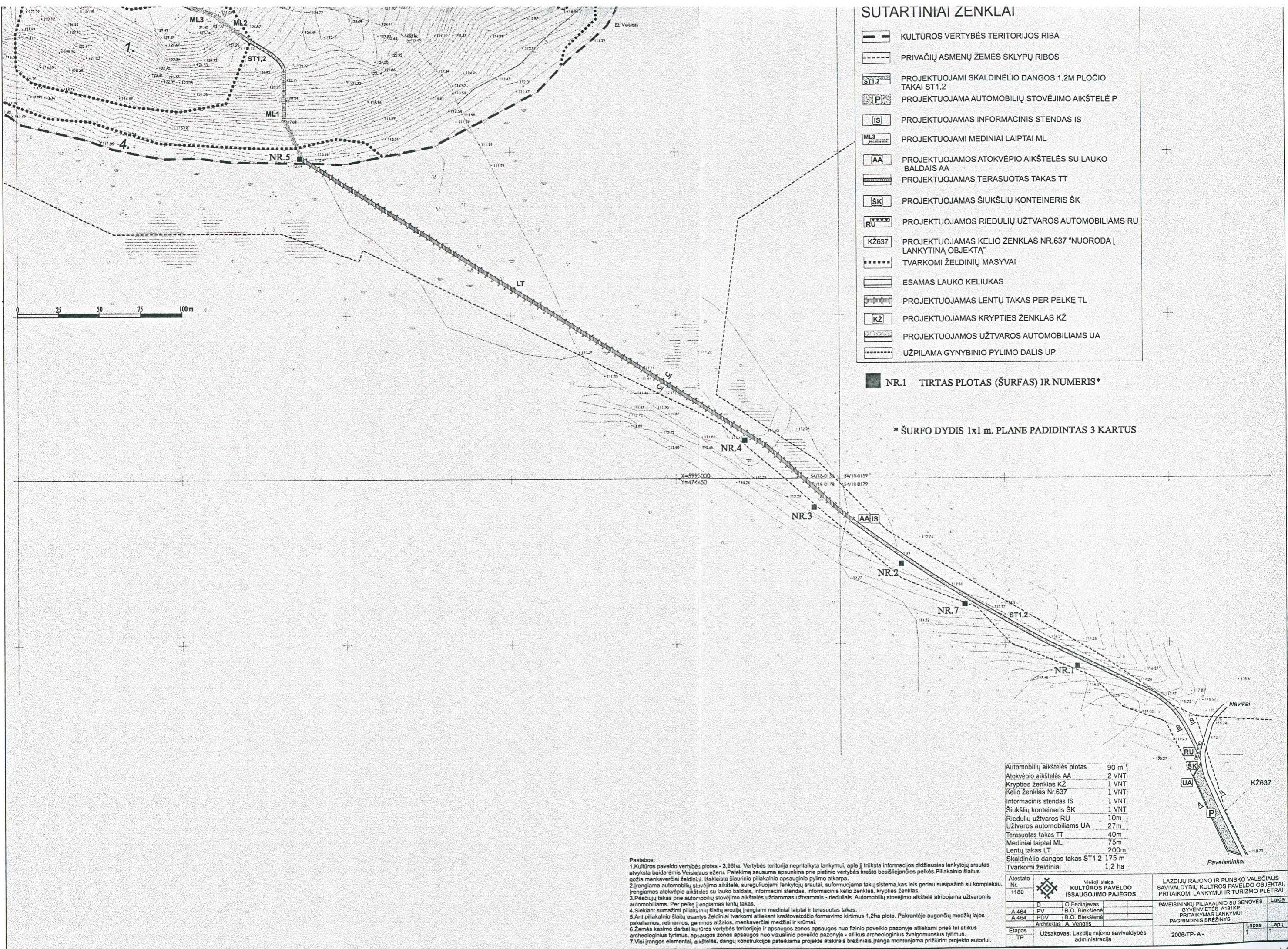
Inžinierius A. Dumčintė

1989 m. spalio mėn. 15 d.

PAVEISININKŲ PILIAKALNIO SU SENOVĖS GYVENVIETE (A181KP), LAZDIJŲ R.,

2006 M. ŽVALGOMIEJI ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI M 1:2000

FOTONUOTRAUKŲ SĀRAŠAS

1. Šurfas Nr.1, rytinė sienelė
2. Šurfas Nr.2, rytinė sienelė
3. Šurfas Nr.3, rytinė sienelė
4. Šurfas Nr.4, rytinė sienelė
5. Šurfas Nr.5, rytinė sienelė
6. Šurfas Nr.6, rytinė sienelė
7. Šurfas Nr.7, vakarinė sienelė
8. Keramikos fragmentas, Inv. Nr.1

1

2

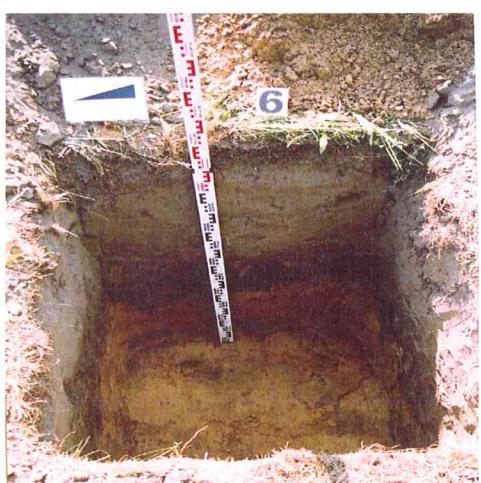
3

4

5

6

7

8

Leidimas galioja iki 2006-11-30

L E I D I M A S
vykdyti archeologinius tyrimus

2006-06-30 Nr.102
Vilnius

Pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 18 str. šis leidimas išduotas E.Pranekėnaitei
vykdyti Paveisininkų piliakalnio su senovės gyvenviete (A181KP), Lazdijų raj.,
archeologinius žvalgomuosius tyrinėjimus,
taip pat naudoti elektronines priemones, sudarinėti planus, filmuoti, fotografiuoti, piešti, rinkti radinius ir mėginius tiriamame objekte.

Tyrimų projektas: Paveisininkų piliakalnio su senovės gyvenviete (A181KP) teritorijos Lazdijų r. žvalgomųjų archeologinių tyrimų projektas, 2006-06-20, Nr.102.

Kontrolės skyriaus vedėjas

R.Kraujalis

A.V.

KULTŪROS PAVELDO DEPARTAMENTAS
MOKSLINEI ARCHEOLOGINEI KOMISIJAI

Paveisininkų piliakalnio su senovės gyvenviete (A181KP) teritorijos Lazdijų r.
žvalgomujų archeologinių tyrimų

PROJEKTAS
2006 06 20

Vykdant "Lazdijų rajono ir Punsko valsčiaus savivaldybių kultūros paveldo objektų pritaikymas turizmo plėtrai" projektą rengiama projektinė dokumentacija devynių kultūros paveldo objektų (4 archeologijos paminklų ir 5 istorijos paminklų). Turizmo infrastruktūra projektuojama saugomose teritorijose. Siekiant, kad kultūrinis sluoksnis nebūtų sužalotas busimų žemės judinimo darbų metu, projektuojamose turizmo infrastruktūros vietose bus atliekami archeologiniai ir žvalgomieji archeologiniai tyrimai.

Piliakalnis yra Paveisininkų kaime, Kapčiamiesčio seniūnijoje, įrengtas Veisiejo ežero pietiniame krante esančios kalvos pietvakariname krašte, patvenkus ezerą jis atsidūrė pusiasalyje. Rytinėje ir šiaurrytinėje papédėje, 1,5 ha plote yra papédės gyvenvietė. Piliakalnis ir papédės gyvenvietė 1962 m. tyrinėta P. Kulikausko. Gyvenvietėje rastas 60 cm storio III-IV a. kultūrinis sluoksnis. Piliakalnis datuojamas I tūkst.- XIII a.

Paveisininkų piliakalnio su senovės gyvenviete (A181KP) teritorijoje projektuojamų takų vietoje numatoma žvalgyti šurfais 1x1 m dydžio. Numatoma ištirti 6-10 m² plotą.

Darbus numatoma atlikti 2006 m. birželio-liepos mėnesiais.

Archeologė

Elena Pranckėnaitė

Priekas: Paveisininkų piliakalnio su senovės gyvenvietės A181KP pritaikymas lankymui pagrindinis brėžinys M 1:500

LAZDIJŲ KRAŠTO MUZIEJUS
Seinų g. 29, LT – 67113 Lazdijai, Tel: (8 – 318)52726

TVIRTINU:
Muziejaus direktorius

2006m. 11 mėn. 22d.

Eksponatų priėmimo nuolatiniam saugojimui aktas
2006m. lapkričio mėn. 22d. Nr. 04

Lazdijų krašto muziejus, atstovaujamas fondų saugotojos Daivos Mikalauskienės 2006m.
lapkričio 22d..priėmė, o Olegas Fediajevas per davė nuolat saugoti šiuos eksponatus:

Eil. Nr.	Eksponato pavadinimas, trumpas aprašymas, medžiaga, technika, išmatavimai	Būklė	Kaina	Apskaitos ir Inv. Nr.	Pastabos
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	Keramikos fragmentas, indo sienele.	Gera			

Iš viso pagal aktą, priimta buitinės keramikos 1 (vienas) fragmentas;

Aktas surašytas 3 egz.

Priėmė: Daiva Mikalauskienė

Perdavė: Olegas Fediajevas

